

Менеджмент у соціальній роботі

УДК 658:364.44

О. М. Косяк
магістр,
КНЕУ імені В. Гетьмана

МЕНЕДЖМЕНТ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ ЯК СУЧАСНИЙ НАПРЯМОК УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У даній статті розкрито сутність менеджменту соціальної роботи як сучасного напрямку управлінської діяльності в соціальній сфері та аналізує висвітлення даної проблеми в науково-педагогічній літературі.

***Ключові слова:** управління, соціальне управління, менеджмент соціальної роботи, управління суспільством.*

В данной статье раскрыта сущность менеджмента социальной работы современного направления управленческой деятельности в социальной сфере и анализирует освещение данной проблемы в научно-педагогической литературе.

***Ключевые слова:** управление, социальное управление, менеджмент социальной работы, управления обществом.*

In this article the author explains the essence of social work management as a modern direction of administrative activity in social field and analyzes this problem discussion in scientific and pedagogical literature.

Keywords: *management, social management, society management.*

У сучасній вітчизняній літературі із соціальної роботи ще не склалися загальноновизнаного розуміння менеджменту соціальної роботи. Однак існують перспективи зближення позицій різних авторів у цьому напрямі. Вони полягають у розумінні практично всіх дослідників необхідності визнавати взаємозв'язок менеджменту соціальної роботи із соціальним управлінням. Під останнім переважна більшість авторів розуміє соціальне управління в широкому значенні, коли його головною ознакою є наявність людини як об'єкта і суб'єкта управління. Зрозуміло, що таке тлумачення соціального управління дає можливість концентрування різних точок зору на сутність менеджменту соціальної роботи та характер його відносин із соціальним управлінням. Серед них можна виділити кілька схожих позицій [1].

Постановка проблеми. Менеджмент соціальної роботи на сучасному етапі розвитку вступає водночас як відтворення, так і процес впорядкування певних соціальних відносин і норм у межах системи “суб'єкт – об'єкт соціальної роботи” у якій управлінське рішення у сфері соціальної роботи уособлює у собі унормоване знання як організований спосіб усунення соціальних протиріч та реалізації державної соціальної політики.

Менеджмент соціальної роботи ставить за мету сформувані і застосувати на практиці загальні принципи управління, придатні для будь-якої людської організації і сфери діяльності. До них відносяться:

- визначення цілей та завдань управління;
- розробка конкретних заходів та їх досягнення;
- розподіл завдань на окремі види;
- розподіл роботи, доручень;
- координація взаємодії різних підрозділів всередині організації;
- здійснення формальної ієрархічної структури;
- оптимізація процесів прийняття рішень і комунікацій;
- пошук адекватної мотивації діяльності [4].

На думку спеціалістів з менеджменту, його складовими є: теорія управління, мистецтво та практичний досвід. Отже, менеджмент розглядається як:

- наука – це специфічна сукупна галузь різноманітних знань, що має власний об'єкт і предмет дослідження, теоретичну основу

та методу вивчення, базується на концепціях, теоріях, принципах і методах;

- практика – оскільки в ньому сконцентровано багатолітній практичний досвід попередніх поколінь та впроваджуються теоретичні напрацювання;

- мистецтво – проявляється у творчому ставленні до справи, спроможності за значної кількості різноманітних ситуацій та факторів приймати часом неординарні, але ефективні управлінські рішення;

- процес управління, оскільки менеджмент – це комплексна діяльність, яка характеризується за стадіями, функціями, методами, що формують процес управління;

- орган управління – специфічний орган сучасних організацій, тому апарат управління є складовою частиною будь – якої організації та асоціюється з поняттям менеджменту;

- особлива категорія людей – в апараті управління працює специфічна категорія людей, які підготовлені і можуть ефективно використовувати ресурси організації [6].

Нові можливості з позиції гуманізації управління соціальною роботою відкриває один із сучасних напрямків соціальної роботи – менеджмент людських ресурсів. Його ефективність для управління в умовах глибинних змін, які не рідко ставлять під загрозу подальше існування в період переходу від планової економіки до вільного ринку, обумовлена підходом до людини-працівника як до найважливішого резерву всякої діяльності.

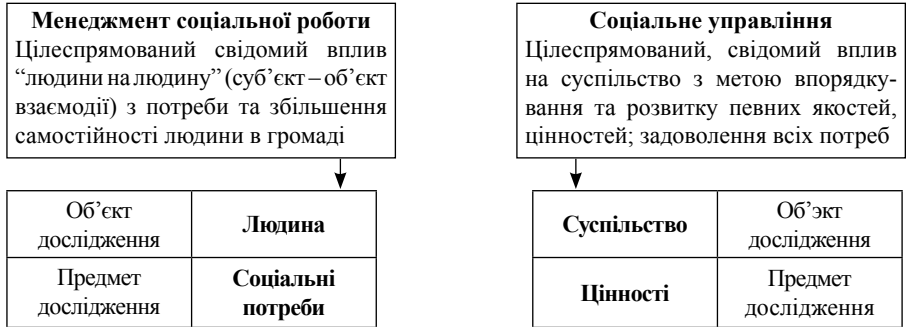
Успіх виробництва, у тому числі й у сфері соціальних послуг, залежить від уміння керівництва підібрати та утримати професійно компетентних, висококультурних, моральних і відповідальних працівників. Людський фактор і його використання на підприємстві стає стратегічним і життєво важливим за виживання організації у складних, заплутаних і не стабільних умовах переходу до ринкових відносин. Значні резерви людського фактора закладено в само менеджменті. Самоменеджмент як новий напрям сучасного менеджменту виник у відповідь на відповідь на зміни в управлінській ситуації [2].

Що стосується сучасних підходів до розуміння менеджменту соціальної роботи то єдиної точки зору, звичайно, існувати не може і загального визначення у літературі ще не склалося стосовно розуміння менеджменту соціальної роботи. У всій сукупності значень є розуміння менеджменту в соціальній роботі, які суперечать один одному. Можна говорити про унікальність менеджменту соціальної роботи,

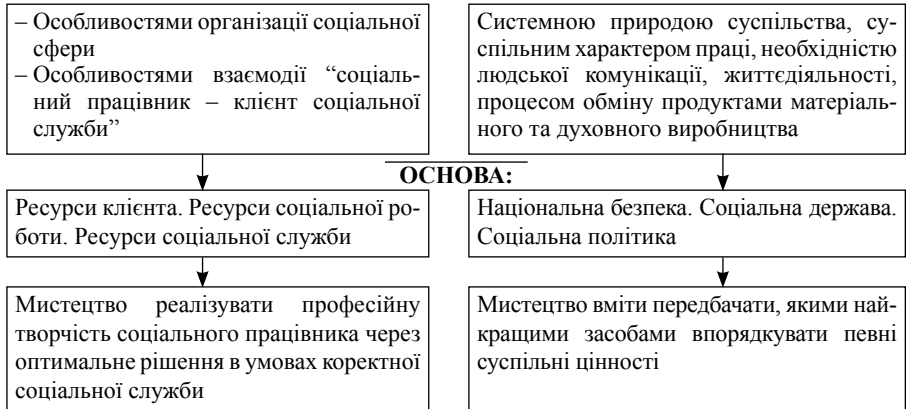
але остаточно бути впевненим у чомусь не можна, оскільки на нашу думку, у кожній проблемі можна знайти щось як спільне, так і відмінне (див. табл. 1) [6].

Таблиця 1

Систему управлінської діяльності відображено в таблиці

ОБУМОВЛЕНО:

Отже, управління є одним з найскладніших аспектів людської діяльності, адже воно забезпечує єдність, взаємозв’язок і необхідну цілеспрямованість дій індивідів в інтересах досягнення поставлених ними і безперечно оновлених завдань [5].

Аналіз досліджень і публікацій. Для більш детального вивчення цих питань доцільно буде розглянути і сутність менеджменту соціальних служб безпосередньо основні поняття та напрями його роз-

витку як сучасного напрямку управлінської діяльності, що і є метою нашої статті.

Елементи дослідження проблеми розвитку та запровадження менеджменту соціальної роботи як сучасного напрямку управлінської діяльності у соціальній сфері мали місце у дослідженнях таких науковців як:

О. В. Безпалько, В. П. Бех, Р. Х. Вайнола, М. Д. Виноградський, Ф. І. Йохна, О. Г. Карпенко, А. Й. Капська та інші. Не можна недооцінювати вклад дослідників стосовно питання про чинники подолання соціальних проблем засобами менеджменту соціальної роботи: С. П. Архіпова, В. П. Козоріз, І. М. Ковчина, О. Є. Кузьмін, М. П. Лукашевич, О. Г. Мельник, І. І. Мигович, О. П. Патинок, Л. С. Сівківська, В. В. Стадник та багато інших.

Отже, на даний час в науково-педагогічній літературі ще не склалися загально визнаного розуміння менеджменту соціальної роботи. Однак існують умови розвитку у напрямку зближення позиції різних авторів у цьому напрямі. Вони полягають у розумінні практично всіх дослідників необхідності визнавати взаємозв'язок менеджменту соціальної роботи з соціальним управлінням.

Мета статті полягає у виявленні змін, які впливають на розвиток управлінської діяльності суспільства; визначити, яким чином вони підвищують вимоги до управлінського персоналу, його професіоналізму, навчання та підготовки.

Слід зазначити, що на сьогоднішній день виникає потреба в мотивації творчого персоналу кожного працівника, що відкриває перспективи для дослідження і практичної реалізації індивідуальної ділової кар'єри [3].

Важливим напрямком менеджменту соціальної роботи є сомоменеджмент. Самоменеджмент розуміють як послідовне й цілеспрямоване використання ефективних методів і технологій самореалізації і саморозвитку свого творчого потенціалу.

Цінність включення принципів та методик самоменеджменту для управління соціальною роботою пов'язана з можливостями, з одного боку, підвищити професіоналізм та вмотивованість персоналу, а з другого – залучити до участі в якості суб'єктів соціальної роботи самих клієнтів.

Одна точка зору полягає у тому, що менеджмент у соціальній роботі є одним з видів соціального управління. Позиція цих авторів найширше представлена й обґрунтована у шести значеннях терміну “менеджмент у соціальній роботі”.

1. Організаційно-структурне. Ключовими проблемами тут є: “Хто має виконувати соціальну роботу?”, “Яка ефективність їхньої діяльності, функціонування?”. При цьому управління соціальною роботою організовується на різних рівнях – федеральному, регіональному, локальному і має відповідні організаційні структури управління – міністерство, комітети соціального захисту, територіальні служби, центри тощо.

2. Функціональне. Різні структури в системі соціального захисту виконують визначені функції – загальні й конкретні. Загальними, тобто незалежно від рівня, суб’єкта його компетенції тощо, вважаються соціальне прогнозування, планування, маркетинг та інші. Конкретні функції – це види робіт стосовно конкретної посади, підрозділу і підприємства, організації, установи.

3. Професійно-діяльне (трудове). Менеджмент у соціальній роботі – це особливий вид професійної діяльності, яким займається цілком визначена категорія людей управління.

4. Процес постановки цілей, задач і організація практичної діяльності, спрямована на їхнє досягнення, виконання за допомогою різних засобів, форм і методів. У процесі управління соціальною роботою важливо вказувати цілі й задачі, а також прийняті управлінські рішення з ресурсами – інформаційними, матеріальними, трудовими, фінансовими, часовими.

Ресурсне забезпечення – важлива умова виконання намічених цілей, задач, рішень.

5. Гносеологічне. Менеджмент соціальної роботи – наука, що вивчає структуру, функції, професійну діяльність і процес управління. Її складовими є методологія, теорія, методика і мистецтво практичної діяльності.

6. Навчально-освітнє. Менеджмент соціальної роботи розглядається як навчальна дисципліна, що є складовою навчальних планів і програм з підготовки і підвищення кваліфікації кадрів системи соціального захисту, допомоги [2].

У сукупності наведених значень є кілька розумінь менеджменту в соціальній роботі, які суперечать один одному. У першому, другому і четвертому значеннях “менеджмент соціальної роботи” вживається як синонім поняття “управління соціальною роботою”. Подібне ототожнення термінів “управління” і “менеджмент” поширилося в більш пізніх публікаціях. Подібне ототожнення не дає ясності у розумінні сутності менеджменту соціальної роботи. Отже, одним із завдань

подальших досліджень із зазначеної проблематики має стати “розведення” понять “менеджмент соціальної роботи” та “управління соціальною роботою”.

В свою чергу, унікальність, складності та обмеження менеджменту соціальної роботи з точки зору соціальних проблем визначаються як:

- неповторність будь-якої соціальної проблеми. Безумовно, життя сповнене стереотипів, однак ніщо і ніколи не повторюється в соціальних відносинах однаково;

- складний характер альтернатив, що розглядаються при вирішенні будь-якої соціальної проблеми;

- непередбаченість наслідків від рішень, які стосуються конкретної соціальної проблеми;

- наявність великої чисельності факторів, які беруться до уваги;

- обов'язкова наявність кола осіб та організацій, які по відношенню до соціальної проблеми мають право приймати рішення тощо [4].

Наведені ознаки унікальності менеджменту соціальної роботи недостатньо аргументовані. Отже, проблема співвідношення у менеджменті соціальної роботи є універсальною та специфічною і вимагає поглибленого.

Отже, менеджмент соціальної роботи являє собою упорядковане розмаїття типів і видів управління, і ще не достатньо висвітлений в сучасній науково-методичній літературі. Однак в організації сучасних управлінських знань він виконує дві основні функції. По-перше, показуючи можливі управління, дозволяє глибше зрозуміти, як здійснюється управління соціальною роботою, від чого залежить його успіх. А по-друге, дозволяє розкрити сутнісні властивості і характеристики видових особливостей менеджменту соціальної роботи, значущість яких є незаперечною в розвитку управлінської діяльності.

Література:

1. Герчикова И. Н. Менеджмент. – М., 2005.
2. Кузьмін О. Є., Мельник О. Г. Основи менеджменту. Підручник. – К. : Академвидав, 2003.
3. Лукашевич М. П., Туленков М. В. Менеджмент соціальної роботи. – К., 2007.
4. Менеджмент социальной работы / Под ред. Е. И. Комарова, А. И. Войтенко. – М., 1999.
5. Соціальна робота: Менеджмент соціальної роботи : навч. посібник. – К. : ДЦССМ, 2003 // Соціальна робота. Книга 7.
6. Стадник В. В., Йохна М. А. Менеджмент. – К., 2007.